

Motion till riksdagen

1988/89:Fi220

av Gunnar Björk m.fl. (c)

Valutaregleringen

Som ett led i den allmänna utvecklingen mot en ökad liberalisering av kapital- och kreditmarknaden, aviseras i budgetpropositionen en förestående avreglering av de återstående delarna av det svenska valutaregleringssystemet – den s k hårda kärnan.

Den 19 januari 1989 beslutade Riksbanken följdriktigt att släppa stora delar av den kvarvarande valutaregleringen. Det innebär fritt fram för att köpa utländska aktier, sälja svenska aktier till utlandet, rätt för juridiska personer att köpa fast egendom utomlands och för direkta investeringar i utlandet. Därmed håller en regleringsprocess på kapital- och valutamarknaden att fullföljas som påbörjades redan 1985.

Alltsedan dess har liberaliseringen av kapitalmarknaden fortgått. Erfarenheterna av denna avreglering är i all huvudsak positiva. De stabiliseringspolitiska invändningar som valutakommittén redovisade i sitt betänkande 1985 motiverar knappast ett bibehållande av valutaregleringen. Tvärtom; betingad av den starka allmänna internationella högkonjunkturen som svensk ekonomi i hög grad präglats av de senaste åren och med en förväntad förestående konjunkturavmattning talar allt för att nu utnyttja avskaffandet av valutaregleringen som en möjlig språngbräda för en anpassning av svensk ränte- och valutapolitik till våra vanligaste handelspartners.

Den gradvisa avregleringen ter sig naturlig då framförallt valutaregleringens penningpolitiska och stabiliseringspolitiska betydelse minskat. I takt med en ökad utrikeshandel, en alltmer oregrerad handelskreditgivning, liberalisering av kommersiella krediter inom ramen för internationella åtaganden, näringslivets ökade internationalisering samt den ökade dynamiken och effektiviteten som de nya finansiella instrument den avreglerade kreditmarknaden skapat, har lett till att valutaregleringens praktiska roll minskat.

En bibehållen valutareglering hade knappast bidragit till att skapa en effektiv och självständig penning- och räntepolitik. Istället har utvecklingen på kapitalmarknaden lett till en ökad integration och samvariation i den internationella ränteutvecklingen. Ett tydligt exempel på detta utgörs av den påtagliga samvariation som redan idag kan konstateras på räntenivåerna i Sverige i förhållande till utlandet. Ökade och allt kraftigare kapitalrörelser vid växelkursändringar eller räntedifferenser mellan olika länder accentuerar detta förhållande ytterligare.

Avreglering kräver konsekvent politik

Kritikerna mot ett avskaffande av valutaregleringen varnar för att vi med en sådan inte kommer att kunna driva en självständig ekonomisk politik. En

anpassning till en internationell ekonomisk politik som snarare är inflationsstyrd än sysselsättningsstyrd riskerar att öka arbetslösheten. Denna risk är självfallet uppenbar om vi i den svenska ekonomin inte samtidigt klarar att få bukt med kostnadsutvecklingen.

Den avgörande effekten efter en avreglering blir ökade krav på den generella ekonomiska politiken. En konsekvent penning- och finanspolitik med målsättningen att hålla inflationen på en internationell nivå, kräver en återhållsam löneutveckling. Men även med valutaregleringen kvar skulle mot bakgrund av den anpassning och ökade beroende som ovan redovisats knappast våra möjligheter öka att driva en egen inflationspolitik. Den avgörande förändringen vid avskaffandet av valutaregleringen är att valutapolitiska beslut som växelkursjusteringar eller devalveringar blir närmast verkningslösa med en förväntad ökad stock svenska obligationer i utlandet som lär bli följden av avregleringen.

Leder till ökad effektivitet

Den svenska valutaregleringen har blivit allt mer ineffektiv och otidsenlig. Svenska företag har hämmats på en marknad med allt hårdare internationell konkurrens. Framförallt har den missgynnat de hemmamarknadsinriktade och expansiva småföretagen medan storföretagen oberoende av valutaregleringen haft lättare att hävda sig på den internationella marknaden.

Ett av de centrala problemen för närvarande i svensk ekonomi som också anges i finansplanen är den låga produktivetsutvecklingen. Högkonjunkturen till trots har den låga produktivetsutvecklingen med påföljande försämring av den svenska ekonomins konkurrenskraft visavi utlandet varit kännetecknande drag i den svenska ekonomin de senaste åren. Detta är allvarligt och kan komma att kräva nya strukturella åtgärder i ekonomin om inte en kraftfull och konsekvent finans- och penningpolitik nu börjar föras. Den pågående avvecklingen av valutaregleringen utgör dock en viktig strukturell åtgärd som kan bli betydelsfull för en nödvändig produktivetsökning i den svenska ekonomin.

Ökad frihet under ansvar

Ett avskaffande av valutaregleringen innebär inte att en helt förbehållslös valutamarknad öppnas. Begränsningar framöver kommer dock inte att gälla ändamålet för kapitalplaceringar utan snarare transaktions sättet. Även framdeles kommer betalningar att ske via valutabank som då dessutom får uppgiftsskyldighet. Detsamma gäller värdepapper som måste läggas i depå hos valutabank eller godkänd fondkommissionär. De åtgärder och lagstiftning som regeringen aviserar avseende skattekontroll och statistik och andra frågor av teknisk karaktär är både rimliga och nödvändiga.

Aktie- och obligationsmarknaden

Den största betydelsen kommer avregleringen att få för aktie- och obligationsmarknaden. I synnerhet kommer detta att gälla obligationsmarknaden

som i Sverige hittills varit tämligen outvecklad. Med en fri konkurrens på denna marknad kan avregleringen snabbt leda till ett uppsving för denna marknad. För presumtiva utländska placerare kan den svenska obligationsmarknaden inledningsvis bli mycket attraktiv.

De omedelbara effekterna av en förväntad avreglering har gjort att räntan redan gått ner. Redan nu har räntemarginalen i förhållande till omvärlden "ätits upp". Kortsiktigt blir alltså effekten en sänkt ränta som förvisso vid en successiv anpassning till det internationella ränteläget senare stabiliseras på en nivå gällande för den internationella obligationsmarknaden. Den kraftigt ökade aktiviteten som kan förväntas inledningsvis medför betydande valutautflöden åt båda håll. Den omedelbara nettoeffekten är svår att förutsäga men bör på sikt efter en tids anpassning kunna förväntas bli jämn mellan in- och utflöde.

Omsättningskatten

I konsekvens med den pågående avregleringen av valutamarknaden måste utländska placeringar i svenska värdepapper undantas från den sk omsättningskatten på värdepapper. Den konkurrensbegränsning som denna skatt annars kan utgöra riskerar att leda till att handeln – i synnerhet med räntebärande papper – förs ut ur landet. En avreglering av valutamarknaden innebär möjligheter men självfallet också risker. Både för privatpersoner och företag skapar avregleringen nya placeringsmöjligheter. Med tanke på att den avreglerade kapitalmarknaden är en mycket ny företeelse i Sverige ökar kraven snabbt på kompetens i skilda områden inom den finansiella sektorn. Tillgången på kompetent personal är förmodligen begränsad på den svenska marknaden. Det är mot den bakgrunden viktigt att anpassningen sker som hittills gradvis till den internationella marknaden.

Anslutning till EMS inte aktuellt

Det Europeiska Monetära Systemet (EMS) som kom till stånd 1979 var ytterligare en milstolpe i EGs långsiktiga ansträngningar att utveckla det ekonomiska och monetära samarbetet inom EG. Målet var att skapa och stimulera en samordnad ekonomisk politik mellan medlemsstaterna och ytterligare skapa förutsättningar för skapandet av en europeisk ekonomisk union.

EMS-samarbetet hade det inledningsvis emellertid trögt i portgången. Istället inriktades samarbetet på att utveckla existerande samordning inom EMS och främja en jämbördig ekonomisk utveckling i medlemsstaterna. Längst har samordningen kommit på det penningpolitiska området parallellt med att det reglerade valutasamarbetet har utvecklats. Det senare innebärande fasta växelkurser mellan EMS-staterna. Genomförda växelkursjusteringar har dessutom kombinerats med ökade krav på fortlöpande ekonomisk-politiska anpassningsåtgärder.

Efter denna inledande harmonisering i början av 80-talet avstannade utvecklingen av samarbetet. Inte förrän under de allra senaste åren har nya samarbetsinitiativ lanserats. Bl a togs ytterligare ett steg i samband med

översynen av Romfördraget 1985 då målet för en ekonomisk och monetär union ånyo aktualiserades. Enigheten mellan EGs medlemsstater om hur långt harmoniseringen på detta område bör gå är dock fortfarande begränsad.

Skälen till att diskussionerna kring EMS-samarbetet fått ny fart är den snart fullständigt genomförda kapitalliberaliseringen som genomförts inom EG. Detta kräver följdriktigt ytterligare förstärkning av det ekonomisk-politiska samarbetet mellan medlemsstaterna. Målet är att under de närmaste åren gå vidare, dels på det penningpolitiska samarbetet, dels på EMS valutakurssarbete. Detta avses sedan åtföljas av ett utökat samarbete vad avser den ekonomiska politiken inklusive skatteområdet. Den pågående kapitalliberaliseringen kommer m a o att öka trycket på EMS-länderna att sträva efter förenlighet i den ekonomiska politiken och för en ökad gemensam ekonomisk utveckling.

På senare år kan dock konstateras att EMS roll som stabiliserande faktor har ökat för medlemsstaternas ekonomier – framförallt gäller det den västtyska. En effekt av det intensifierade EMS-samarbetet är att skillnaden i inflationsnivå mellan medlemsstaterna exempelvis Västtyskland och Frankrike har minskat.

Även om intresse finns från flera EMS-stater att få med EFTA-stater som Österrike, Schweiz och Sverige i EMS-samarbetet är detta för svenskt vidkommande av väl kända skäl vare sig aktuellt eller möjligt. Sett strikt valutapolitiskt uppnås de positiva effekter för svensk ekonomi som kan bedömas nödvändiga med den pågående valutaavregleringen. Erforderliga prisstabiliserande effekter, den ränteanpassning till en internationell kapitalmarknad som avskaffandet av valutareglerng nu leder till uppfyller väl den anpassning till en internationell ekonomi som i nuvarande läge bedöms nödvändig för en exportberoende ekonomi som den svenska.

För medlemskap i EG är det idag inte nödvändigt att vara medlem i EMS. Däremot förutsätter en EMS-anslutning medlemskap i EG. EG-stater som Storbritannien, Spanien, Grekland och Portugal väljer idag att stå utanför växelkursarbetet. För svenskt vidkommande är det självfallet så att en anslutning till EMS därmed följdriktigt vare sig är nödvändigt eller möjligt. Inte desto mindre måste den svenska linjen gentemot EMS i likhet med vad som gäller för EG utgå från en strävan till öppenhet och utökat samarbete utan krav på medlemskap.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i denna motion anförts vad gäller avskaffandet av valutareglerng,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om Sveriges relation till Europeiska Monetära Samarbetet (EMS),

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som
anförs om undantag från omsättningskatten för utlänningar som
handlar med svenska värdepapper.¹]

Mot. 1988/89
Fi220

Stockholm den 25 januari 1989

Gunnar Björk (c)

Görel Thurdin (c)

Gunilla André (c)

Martin Olsson (c)

Ivar Franzén (c)

Rolf Kenneryd (c)

Håkan Hansson (c)

¹ 1988/89:Sk690

